

Udførselen af Landbrugets Produkter.

Indledningsforedrag ved Nationaløkonomisk Forenings
Møde den 10. Marts 1898.

Af

H. Hertel.

Om Udførselen af danske Landbrugsprodukter have vi spredte, lidet udførlige og vel heller ikke synderlig paalidelige Efterretninger fra tidligere Aarhundreder. Vi have t. Ex. Efterretning om, at paa Valdemar II.s Tid var Hesten en af Landets vigtigste Udførselsartikler, at man i det 15de Aarhundrede, fra Christian I.s Tid, begynder at sælge Øxne til Udlandet, at Kornudførselen i det 16de Aarhundrede til Tider var ret betydelig etc. De foreliggende Data godtgøre, at Udførselen var uregelmæssig og kun ringe. Til Uregelmæssigheden bidrog bl. a. de hyppige Misvæxtaar og de vekslede Toldforhold ude og hjemme. I Slutningen af forrige Aarhundrede blive Forholdene mere stabile*), og Udførselen, særlig Kornudførselen stiger. I Begyndelsen af vort Aarhundrede have vi vel en regelmæssig Kornudførsel til Norge og landværts

*) Jvnfr. bl. a. Forordningerne af $\frac{6}{8}$ og $\frac{11}{8}$ 1788.

Udførselen af Landbrugets Produkter.

Indledningsforedrag ved Nationaløkonomisk Forenings
Møde den 10. Marts 1898.

Af

H. Hertel.

Om Udførselen af danske Landbrugsprodukter have vi spredte, lidet udførlige og vel heller ikke synderlig paalidelige Efterretninger fra tidligere Aarhundreder. Vi have t. Ex. Efterretning om, at paa Valdemar II.s Tid var Hesten en af Landets vigtigste Udførselsartikler, at man i det 15de Aarhundrede, fra Christian I.s Tid, begynder at sælge Øxne til Udlandet, at Kornudførselen i det 16de Aarhundrede til Tider var ret betydelig etc. De foreliggende Data godtgøre, at Udførselen var uregelmæssig og kun ringe. Til Uregelmæssigheden bidrog bl. a. de hyppige Misvæxtaar og de vexlende Toldforhold ude og hjemme. I Slutningen af forrige Aarhundrede blive Forholdene mere stabile*), og Udførselen, særlig Kornudførselen stiger. I Begyndelsen af vort Aarhundrede have vi vel en regelmæssig Kornudførsel til Norge og landværts

*) Jvnfr. bl. a. Forordningerne af $\frac{6}{8}$ og $\frac{11}{8}$ 1788.

Kvægudførsel, men om nogen Storhandel var der ikke Tale, endnu var vort Landbrug for uundvikket, endnu var dets Produktion for ringe, for usikker, for slet til, at der paa den kunde udvikle sig en national Udførsels-handel. Først da i Tyvernes Slutning Landbrugskrisens Tryk hæves, da Afgrødernes Mængde kendelig forøges og Priserne stige, spores der en betydelig Fremgang over hele Linjen, og vor Export af Landbrugsprodukter tager et betydeligt Opsving. Maalt med Nutidens Maalestok er den dog endnu kun ringe, og et langt Stykke ind i Aarhundredet ere danske Landbrugsprodukter saare lavt anskrevne i Ulandet. Den Tid er forholdsvis ikke saa fjærn, da t. Ex. den hamburgske Priskurant for Smør nederst paa sin Liste havde *Dänische oder Schmiere* — Dansk eller Smørelse —, medens dansk Smør i England omtrent stod lavest i Pris, kaldtes *Mastesmør* og betragtedes som ubrugeligt til Menneskeføde. Til langt ind i dette Aarhundrede var vort Korns Slethed berygtet, og dansk Byg og Havre stod nederst paa London-Kornbørsens Priskurant under Rubriken skiden Sæd. En væsentlig Grund til Kornets Slethed var det Monopol, Danmark tidligere havde paa at forsyne Norge med Sæd. De norske Købmænd foretrak det sletteste og billigste Korn, fordi de tjente mest derpaa, og Bønderne vare derfor vænede til at bringe den daarligste Sæd til Købmanden. Ogsaa Kvæget stod langt tilbage for Nutidens. Saaledes fortæller Olufsen i sin »Landoeconomie«, at de jyske Staldstude, som havde græsset i Marsken, kun naaede en Vægt af 5 til 700 Pd. — de vejede altsaa mindre end en jævn god Mælkeriko nu vejer — og at »det vesterjyske Svin naaer ikke sin Fuldkom-

menhed før i sit tredje Aar«. Til Sammenligning kan nævnes, at Nutidens Slagterisvin »naaer sin Fuldkommenhed« 6—8 Maaneder gammel.

Det er maaske for stærkt et Udtryk at benytte, at vort Landbrug til Aarhundredets Midte laa i Svøb, men det er ikke overdrevent at sige, at dets Produktion i Virkeligheden kun var beregnet paa det fattige, lidet kræsne Hjemmemarked, og det var da ogsaa i overvejende Grad henvist til at søge Afsætning paa dette. Det er først, da de engelske Kornlove bleve ophævede i 1849, da med andre Ord det nærliggende engelske Verdensmarked aabnedes for vore Landbrugsprodukter og kyndige Købmænd skærpede Fordringerne til Sædens Kvalitet, at Exporten tiltager i stor Stil. Det er i denne Periode, fra Aarhundredets Midte til ind i 70'erne, at vort Landbrug udvikler sig til at blive den Rigdomskilde for Landet, som det nu er. Hvad der letter denne Udvikling er, at det er en Frihandelsperiode, der ikke kender noget til Nutidens prohibitive Forholdsregler med højere og højere Toldsatser, Indførselsforbud, Karantæner, veterinært Eftersyn osv.

Det er almindelig bekendt, at i denne Periode er Kornudførselen den dominerende. Umiddelbart efter Hertugdømmernes Tab var Værdierne af Overskudsudførselen af Korn ca. $\frac{1}{3}$ større end af Kvægavlsprodukter. Men efterhaanden formindskes den første, medens den sidste forøges. Værdierne staa omtrent lige i 1872—73, men derefter udføre vi for større Værdier af Kvægavlsprodukter end af Kornvarer, og fra 80ernes sidste Femaar faa vi Overskudsindførsel af Korn og Mel, medens samtidig den enorme Export af fine og forædlede Landbrugsprodukter, der i stigende Grad har

henledet Udlandets Opmærksomhed paa det danske Landbrug, voxer frem.

Og denne Export voxer frem i en Periode, da man fra Udlandets, fra vore Kunders Side lægger den Sten paa Sten i Vejen. Fra 70'ernes Slutning staar Evropa jo saa at sige under Beskyttelsens Stjernebillede, og den ene Stat efter den anden har forhøjet sine agrariske Toldsatser eller paalagt nye: Tyskland indfører Landbrugstold i 1879 og skærper den i 1885 og 1887, Frankrig indfører den i 1881, Østerrig-Ungarn 1882, Italien 1883, Sverige 1888 osv., endelig Norge i 1897.

I Forbindelse med de moderne sanitære Indførselsforbud og Karantæneforanstaltninger har denne Beskyttelsespolitik i høj Grad paavirket vort Landbrugs Exportforhold, formindsket eller standset Udførselen af nogle Produkter, men paa den anden Side givet Stødet til en udvidet Export af andre. Jeg kommer nærmere tilbage hertil ved Omtalen af de enkelte Landbrugsprodukter. Kort angivet ere Forholdene jo nu saaledes: De Lande, hvortil vi have udført eller endnu udføre Landbrugsprodukter have enten paalagt helt nye agrariske Toldsatser eller forhøjet dem, de tidligere havde, den eneste af vore Kunder, der ikke har Landbrugstold, er England, men siden Februar 1892 har Storbritannien lukket for Indførselen af levende klovbærende Dyr fra Danmark. Og vor anden store Kunde, Tyskland, har ved Lov af 25. Juni 1895 indført Karantæne (10 Dage) overfor Hornkvæg, Faar og Svin, endvidere i December 1895 forbudt Indførselen af levende Svin og raa Svineprodukter — i August 1896 ogsaa af letsaltede Svineprodukter —, fremdeles har det, efter Frankrigs og Belgiens Exempel, fra 15. Februar 1897 paabudt

Tuberkulinprøve paa det indførte Kvæg, og endelig har Forbundsraadet i forrige Maaned vedtaget, at alle Kreaturer, der ad Søvejen indføres fra Danmark, Norge og Sverige, skulle underkastes Tuberkulin-Undersøgelse; Dyr, der ere syge eller mistænkelige, skulle tilbagesendes, medens sunde Dyr udelukkes fra den fri Om sætning og skulde slagtes i offentlige Slagtehuse.

Trods alle disse Genvordigheder og trods de senere Aars faldende Priser er dog den Indtægt, Landbruget gennem sin Udførsel har bragt Landet, ikke aftaget, men forøget. De Produkter, af hvilke vort Landbrug har Overskudsudførsel, ere: Levende Kreaturer*), Smør, Flæsk, Kød, Æg, uberedte Skind og Huder, Kartofler, forskellige Have- og Markvæxter samt raa Ben og Tænder. Af disse Produkter var Overskudsudførselens Værdi i 1896 ca. 165 Mill. Kr. Denne Sum er jo imidlertid ikke ren netto, thi for at producere disse Exportartikler har Landbruget i Udlandet maattet indkøbe betydelige Mængder Foderkorn, Foderstoffer, Gødning og Frø. I 1896 indførte saaledes vort Landbrug for ca. 13,1 Mill. Kr. Foderstoffer, for ca. 4,8 Mill. Kr. Frø, ca. 2,2 Mill. Kr. Gødning og ca. 16 Mill. Kr. Foderkorn mere, end det udførte. Væsentligst i Landbrugsøjemed er der altsaa fra Udlandet købt for ca. 36 Mill. Kr. Vort Landbrugs Ud- og Indførselsbudget for Aaret 1896 udviser saaledes en Nettoindtægt af ca. 129 Mill. Kr. eller nogle Millioner mere end i 1895 og ca. 10 Mill. Kr. mere end i Gennemsnit af Femaaret 1892—96**).

*) I 1896 og 1897 dog ikke af Faar og Svin.

**) Efter at Foredraget er holdt, har Statistisk Bureau udsendt Redegørelsen for Danmarks Vareomsætning i 1897. Det fremgaar af denne, at Landbrugets Ud- og Indførselsbudget for 1897 udviser et Overskud paa ca. 134 Mill. Kr.

Til disse korte, almindelige Bemærkninger — der vel kun have berørt kendte Forhold, men Forhold, som jeg dog har ment det rigtigt at genkalde i Dhrr.'s Erindring — maa jeg indskrænke mig. Thi det er Udførselsforholdene for de enkelte Landbrugsprodukter, jeg her nærmere vil omtale, men dette Æmne er saa omfattende, at Begrænsning er nødvendig.

Lad mig af Landbrugets Exportartikler først tage levende Kreaturer for, og af disse begynde med Hestene.

Som alt berørt gaar vor Udførsel af Heste vel langt — Aarhundreder — tilbage i Tiden, men Udførselen er i Nutiden mere regelmæssig og mere værdifuld end tidligere. For ikke ret mange Aar siden svingede Udførselen stærkt, et Aar var den stor, et andet Aar lille, men i de senere Aar have vi vundet faste Kunder og dermed en regelmæssigere Udførsel. I Nutiden er vor Hesteavl og vort Hestesalg — her tænkes dog udelukkende paa den jydsk Hest — et af Landbrugets Lyspunkter, og for vide Egne af Jylland vilde det se galt ud, hvis der skete en Forandring heri, thi Hesteavl er her bleven en stor Forretning. Vort Hestetillæg, der i 1892 var henimod 40,000 Føl, hvoraf $\frac{2}{3}$ i Jylland, er vistnok forøget siden, ligesom vort eget Forbrug og vor Omsætning med Udlandet.*)

For en 5—6—7 Aar siden syntes det, at store, sorte Skyer vilde trække op over vor Hesteavl og Hesteudførsel. Man spaaede, at den mekaniske Bevægkrafts Udvikling, Bestræbelserne for overalt i Verden at afløse Hestekraften med Elektricitet, hurtigt vilde

*) Jvnfr. Statskonsulent Jensens Afhandling »Hesteavl i 1897« i »Tidsskrift f. Landøkonomi« 1898.

gøre sin Indflydelse gældende paa Avlen og Omsætningen. Man fortalte, at i Nord-Amerika, der er forrest i denne Bevægelse, indskrænkede man Hesteholdet betydeligt, og i de vestlige Stater slog man Heste ned i stor Maalestok og udførte Kødet til Evropa.

Men til Dato har denne Frygt endnu ikke bekræftet sig, Efterspørgselen efter vore Heste har i de seneste Aar været stor og stigende, og i sidste Aar har Udførselen været usædvanlig stor, nemlig 20,946 Stkr. (hvoraf 1154 Føl), og da Indførselen samtidig har været ca. 6000 Stkr., bliver Overskudsudførselen ikke mindre end ca. 15,000 Stkr. Udviklingen i de store Forretningscentra har i de senere Aar været saa stærk, at den ved Elektriciteten fremkaldte formindskede Efterspørgsel efter Heste har været rent forsvindende i Sammenligning med det voxende Antal Heste, Udviklingen har lagt Beslag paa. Det er jo umuligt at sige, hvorledes Forholdene ville stille sig om 10 eller 20 Aar, men forhaabentlig vil Frygten for Elektricitetens Indflydelse paa Hesteforretningen vise sig lige saa ugrundet som den Frygt, vore Bedsteforældre nærrede for Jærnbannerne.

Nu som før er Tyskland Hovedafsætningsstedet for vore Heste. I 80'ernes og 90'ernes første Aar gik der aarligt et Par Tusind Heste til Paris, men denne Udførsel er nu aftaget meget, idet de franske Hestehandlere nu kunne købe Droskeheste billigere i Amerika og andre Steder end i Danmark. Nogle faa Stykker gaa til Norge, Sverige og England.

Den danske Hest har i Tyskland vundet stigende Anseelse; hvad der bl. a. viser sig i de Priser, der betales for den. For ca. 50 Aar siden regnedes Udførselsværdien af en dansk Hest til ca. 200 Kr., i

90'erne til 4—500 Kr., i 80'erne til 6—700 Kr., medens den nu vistnok kan sættes til 7—800 Kr. Den jydsk Hest gaar dels direkte til Landbruget, dels til de store Byer, til Svorvogns- og Omnibuskørselen eller til Forretningsbrug, for derfra at gaa over til Landbruget. — Tysklands Trang til fremmede Heste har været stærkt stigende, hvad der vel for en væsentlig Del staar i Forbindelse med, at Landets Hesteavl i stigende Grad gaar i Retning af Remonteproduktion. Tysklands Overskudsindførsel af Heste var i 1880 kun ca. 42,000 Stkr., men i 1896 ca. 93,500 Stkr. og i 1897 ca. 111,000 Stkr. Det er ogsaa karakteristisk, at medens de tyske Agrarer højlydt fordre højere Told paa eller Indskrænkninger med Hensyn til Indførselen af andre Landbrugsprodukter, er der Stilhed om Hestetolden (20 Mark). De vide, at hverken Byerne eller Landbruget kan undvære den fremmede Tilførsel.

I 1895 og 1896 lod den russiske Stutteribestyrelse opkøbe en Del jydsk Hingste i Avlsøjemed (i 1896 ca. 25 Hingste), men denne Afsætning standsede i 1897. En større Export af fremragende Avlsdyr vil næppe være ønskelig. Det er jo nemlig ung Kultur, der findes i vor Hysdyravl — baade hvad Kvæget og Hestene angaar — og vore Husdyrracer mangle vel endnu et Halvthundred Aars Kultur for at naa op i Niveau med de verdensbekendte Kulturracer, hvad Konstanthed, Ensartethed, Nedarvningsevne etc. angaar. Vi kunne selv bruge og bør selv benytte vore virkelig gode Avlsdyr til Fremme af vor egen Avl, og vel kan deres Salg til Udlandet være fordelagtig for den Enkelte, men den er det næppe for Landbruget. — En anden Sag er det, hvis vi kunne vinde et Marked for Brugs-

heste i Sct. Petersborg, hvad der maaske er en Mulighed for.

Har vor Afsætning af Heste til Udlandet i Nutiden været et af Landbrugets Lyspunkter, er det modsatte Tilfældet med vor Afsætning af Kvæg. Thi denne Afsætning er i de senere Aar mere og mere besværliggjort, og Udførselen har været aftagende. — Indtil 1850 gik vor Udførsel af Kvæg saa godt som udelukkende til Tyskland. Efter Krigen 1848—50 begyndte Exporten til England, men den svandt hurtig ind, og først i 1865 begyndte den regelmæssige Udførsel til England. I mange Aar var saa dette Land Hovedafsætningsstedet for vort Kvæg, indtil Tyskland i Slutningen af 80'erne naar op paa Siden af England og i 90'ernes Begyndelse langt overgaar dette Land som Marked for vort Kvæg. Det engelske Forbud af 1892 mod Indførsel af levende Kvæg bevirkede, at fra dette Aar gik den hele Udførsel Syd paa, og i nogle Aar havde vi en stor og lønnende Afsætning til Tyskland.

Men denne Afsætning har lidt et meget betydeligt Afbræk ved de før omtalte prohibitive Foranstaltninger, som Tyskland tog i 1895 og 1897. I Følge den tyske Statistik var vor Udførsel af levende Kvæg til Tyskland i 1895 ca. 117,000 Stkr., i 1896 ca. 91,000 Stkr. og i Fjor ca. 83,000 Stkr. *) Foruden i de mere usikre

*) Den danske Statistik angiver Overskudsudførselen af Hornkvæg til

1890	ca. 116,400	Stkr.
1891	- 97,600	—
1892	- 95,200	—
1893	- 80,600	—
1894	- 107,800	—
1895	- 108,500	—
1896	- 82,100	—
1897	- 76,000	—

Afsætningsforhold og de forøgede Salgsomkostninger er Tilbagegangen ogsaa for en Del begrundet i, at den danske Regering efter Forhandlinger med den tyske i 1896 forbød Udførselen fra Sjælland, Lolland og Langeland og i 1897 fra Fyn, fordi der havde vist sig enkelte Tilfælde af Mund- og Klovesyge paa disse Øer. Efter Tysklands sidste Bestemmelse, at det ad Søvejen indførte sunde danske Kvæg fra den 28. Februar er underkastet Slagtetvang, medens det syge eller mistænkelige Kvæg skal tilbagesendes, vil vor søværts Kvægexport til Tyskland nu vistnok omtrent helt standse. Bestemmelsen gælder udtrykkelig de ad Søvejen indførte Dyr, altsaa ikke for Landkarantæneanstalten i Hvidding, der fra 1. April til 31. Maj og fra 1. Oktober til 31. December er aaben for magert Kvæg fra Jylland til Marsken. Men hvorlænge ville vi beholde denne Ventil? Den 29. Januar d. A. meddelte den preussiske Landbrugsminister i Deputeretkamret, at Forbundsraadet paatænkte at indskrænke Indførslen af magert Kvæg over Hvidding til Kreaturer paa ikke over 4 Aar.

Der er vel derfor desværre nærmest Udsigt til, at vor med Tyskland gennem Aarhundreder fortsatte Handelsforbindelse med levende Kreaturer snart vil høre Historien til.

I de senere Aar er der til de russiske Østersøprovinser solgt en Del Kvæg, særlig fynsk, som Avlskvæg, og der synes at være en Mulighed for derovre at oparbejde et ret stort og fordelagtigt Marked for 2den Klasses Avlskvæg, hvad der jo kan faa en vis Betydning under de nuværende prekære Afsætningsforhold, ligesom ogsaa den Omstændighed, at Russerne opkøbe

vore Avlsdyr, baade Tyre og Køer, og betale dem godt, bidrager til at holde Priserne paa Avlsdyr oppe, det gode Opdræt bliver derved mere rentabelt, og der ligger heri en Spore for dygtige Opdrættere til at fortsætte deres vigtige, men desværre ofte lidet lønnende Arbejde. Indirekte faar derved Salget til Østersøprovinserne ogsaa sin Betydning.

Under de nuværende prekære Afsætningsforhold for vort levende Kvæg er selvfølgelig Spørgsmaalet om Export af slagtet Kød blevet i høj Grad aktuelt, og dette Spørgsmaal har da ogsaa i de senere Aar og navnlig i Fjor været stærkt fremme i Landbruget.

Vor Overskudsudførsel af Kød og Pølser har været stigende. Den var i Gennemsnit af

1886—90: 104,888 Pd.

1891—95: 5,449,575 —

1896: 9,332,437 —

1897: 14,501,362 —

De to Lande, der nærmest komme i Betragtning, hvad denne Udførsel angaar, ere Tyskland og England.

I ikke faa af de tyske Lande er en almindelig Kødkontrol alt indført, saaledes i Baiern, Baden, Würtemberg etc., derimod har Preussen og Sachsen endnu kun en udviklet Kødkontrol i Byerne. I disse 2 Stater have Agrarerne imidlertid fremsat Fordring om en skærpet og almindelig Kontrol, væsentligst af Hensyn til det fra Udlandet indførte Kød, thi Landbrugsministeren, Friherre v. Hammerstein, har erklæret, at man først selv maa have en almindelig Kontrol, før man kan stille Fordringer til Udlandet. Efter hvad Statskonsulent Arup fornylig oplyste i et Foredrag i Landhusholdningsselskabet, paatænker man i

Preussen at indføre en almindelig Kødkontrol ad administrativ Vej, i Sachsen ved Lov. — Ogsaa i England er det rimeligvis kun et underordnet Tidsspørgsmaal, hvornaar der bliver indført en almindelig veterinær Kontrol med Kød.

Nu, da vort Export af Kød og Kødprodukter rimeligvis vil voxe betydeligt samtidigt med, at Udlandets Fordringer skærpes, vil det sikkert være nødvendigt, at de Forholdsregler, vi alt have taget vedrørende vor Kødexport*) udvides og suppleres. Som Hr. Arup paaviste det i sit Foredrag, vil det sikkert være formaalstjenligt at gennemføre en almindelig Kødkontrol med alle Dyr, der sælges til Menneskeføde, samt med Kødets Forarbejdelse, Kontrollen med Exporten bør stilles under Ministeriets særlige Tilsyn, og endelig bør Exporten concentreres til bestemte Steder og den enkeltvise Slagtning til Udførsel bortfalde. Hvad det gælder om, er at faa indført en virksom Statskontrol, en Kontrol der overfor Udlandet fremtræder med et saa stærkt Autoritetsstempel som muligt.

Det er jo imidlertid ikke godt at sige, om disse Forholdsregler ville have den tilsigtede Virkning overfor Tyskland. Med den Hensynsløshed for Øje, hvormed de tyske Agrarer have kastet sig over den danske Indførsel af levende Kvæg, fordi denne Indførsel paaførte dem en følelig Konkurrence, er det jo mer end sandsynligt, at de ville aabne et lignende Felttog mod vort Kød. De tyske Agrarer have jo aabenbart Vind i Sejlene, de føle sig som Situationens Herrer, og man vil jo altid kunne finde Paaskud til at komme Indførselen til Livs, altid kunne finde noget at udsætte

*) Jvnfr. Lov af 23. Marts 1897 og Bekendtgør. 30. April s. A.

paa den danske Kontrol og indføre en saa smaalig og chikanøs Efterundersøgelse, at Indførselen umuliggøres. Imidlertid maa det paa den anden Side erindres, at det tyske Landbrug endnu langt fra kan dække Forbruget af dyriske Fødemidler til en rimelig Pris, og at den industrielle og Stædernes Befolkning voxer stærkt, saaledes at Forbruget har en Tendens til at stige. Priserne saavel paa Kvæg som paa Svin have i Tyskland i 1897 været betydelig højere end i 1896, og de store, brede Befolkningslag have nu ikke længer Raad til at betale de høje Priser paa Kød og Flæsk, Forbruget heraf er aftagende, medens det er stigende af billigere Levnedsmidler, som Æg, Fisk etc. Men naar Trykket fra Befolkningen ohne Ähre und Halm for at faa Indførselsbestemmelserne læmpede stadig voxer, er det dog maaske et Spørgsmaal, om Tyskland for Agrarpartiets Skyld faktisk helt tør standse de fremmede Tilførsler.

En skærpet Kødkontrol herhjemme antages at kunne faa Betydning for vort Kødsalg i England, og vi finde vel ogsaa nok Markeder for vort Kød dér, hvor vore levende Kreaturer tidligere gik hen. Men det gælder selvfølgelig om at skabe saadanne Udførselsforhold, at Kødet kan komme over i store, ensartede Mærker og i velkonserveret Stand. Udførselen maa koncentrereres paa 4—5—6 Steder, og der maa have det fornødne Antal hurtigt sejlene og med Koldluft-Maskiner forsynede Dampskibe og Afkølings-Jærnbanevogne til Brug*). Overfor Konkurrenter som Nord-

*) Paa Finanslovforslaget er der af Indenrigsministeren foreslaaet anvendt 60.000 Kr. til Anskaffelse af 10 Afkølingsvogne til Kødtransporten.

Amerika, Australien og Argentina frembyder vor nære Beliggenhed dog altid nogen Fordel, og vi have ikke højere Forsendelsesomkostninger til London end Skotterne, der nu ikke længer sende levende Kvæg men Kød til de engelske Markeder, hvor de opnaa Verdens højeste Priser for dette. I England har fra gammel Tid af Kødet af de jydsk Stude et udmærket Renomé for Saftighed og Finhed i Smagen. Foreløbig maa London blive Hovedmarkedet for Kødet, men Sagkyndige mene, at der er overvejende Sandsynlighed for, at vi med større og regelmæssige Forsendelser ogsaa ville kunne erhverve os Markeder i Midtengland.

I nær Forbindelse med Kødproduktionen staar Pølsefabrikationen, der sikkert kan faa en langt større Betydning for os, end den nu har*) Denne Fabrikation har jo ret hjemme i Tyskland, og vi have i de senere Aar sendt over 5000 Tyre aarlig til de tyske Pølsefabriker, medens det antages, at over det dobbelte Antal af vore Køer have fundet samme Anvendelse. Endelig sendes det meste af Affaldet fra vore Slagterier, lige fra Tarmene til Lever og Mørbrad, i saltet Tilstand til Tyskland for at anvendes i Forbindelse med Pølsefabrikationen. Vi have altsaa selv Raamaterialet til en Industri, der vil passe udmærket for Landet, et Raamateriale, som vi have billigt, bl. a. fordi vi ere nødte til at frembringe det, det er jo et Affald fra vor Smør- og Bacon-Industri, men rigtignok et saa værdifuldt Materiale, at den Mulighed ikke er udelukket, at der med Tiden endog maaske kan blive

*) Jvnfr. Statskonsulent Arups Afhandling i »Ottende Beretning om den landøkonomiske Konsulentvirksomhed«.

Tale om at forøge Materialet til Pøsefabrikationen paa de andres Bekostning. Det er ogsaa værd at lægge Mærke til, at de klimatiske Forhold, der ingenlunde ere uden Betydning ved denne Fabrikation, ikke lægger os nogen Hindringer i Vejen. — Da Tyskland lukkede for vore Svin, førtes vi ind paa en rationel Bacon-Tilvirkning, utvivlsomt til økonomisk Fordel for os. Nu, da Tyskland spærrer for vort levende Kvæg, vil det forhaabentlig give Stødet til, at vi oparbejde en ny, national og betydelig Landbrugsindustri.

Hvad Afsætningen angaar, vil Tyskland med sit uhyre Forbrug af Pølser være det Marked, man først tænker paa. Men som lige berørt maa vi jo have den Eventualitet for Øje, at Tyskland vanskeliggør eller umuliggør vor Export. Nu udfører Tyskland imidlertid selv betydelige Mængder Pølser, særlig til Steder i Udlandet, hvor der bor mange Tyskere, men denne Export menes helt at maatte standse, hvis Landet spærrer for Tilførselen af Raamateriale og det færdige Produkt. Vi have da Chancer for at komme ind i Udlandet, paa de Steder, hvortil Tyskerne nu udføre.

Den rationelle Pøsefabrikation vil lægge Beslag paa andre Dyr end den rationelle Kødexport. Den første kræver kødfulde, men ikke fede, fuldmødne Tyre og Køer, den sidste derimod fede Stude og Kvier, samt ældre velfedede Køer. De 2 Virksomheder ville da paa naturlig Maade supplere hinanden og bidrage til den gennemførte, rationelle Klassificering af Kød. En af Grundene til, at vor Kødexport endnu ikke ret har kunnet tage større Dimensioner og blive rigtig rentabel er, at denne Klassificering hidtil har manglet.

Endelig vil en Del af vort Kød kunne finde An-

vendelse til Konserves og Kødextrakt. Landhusholdningsselskabets Sekretær, Hr. R. Schou og Hr. Fabrikant Beauvais, der nøje har studeret Konserves-Industrien, bl. a. i Nord-Amerika og Norge, mene, at Danmark ejer endog særlig gode Betingelser for denne Industri, der vil lægge Beslag paa Dyr, hvis Kød ikke egner sig til Export. Konserves-Industrien fordrer gamle Dyr, magert Kød, ungt og fedt Kød koges i Stykker.

Der er jo, som bekendt, af Landbrugsministeren paa Finanslovsforslaget foreslaaet anvendt et Beløb som Statens Støtte til Indarbejdelsen af danske Kødvarer paa Udlandets Markeder, navnlig de oversøiske. Det bliver sikkert denne Vej, vi nu maa gaa for at finde Afsætning for vort Overskud af Kød.

Der er dernæst Faarene. Af disse havde vi en ret betydelig Udførsel til England indtil 1892, da den fri Indførsel til dette Land blev forbudt. Et Par Aar efter forbød ogsaa Tyskland den fri Indførsel, og vor Udførsel af levende Faar er nu omtrent standset, ja, i enkelte Aar have vi endog haft en Overskudsindførsel af Faar. At de tyske Karantæner for et Par Maaneder siden erklærede sig villige til at modtage Faar paa samme Maade som Kvæg, faar næppe nogen Betydning for os. Forbruget af Faarekød er ringe i Tyskland, og Faar og Lam er den eneste Dyreklasse, af hvilken Tyskland har Overskudsudførsel (i 1897: 214,500 Stkr.). I de senere Aar have vi i Aarets sidste Maaneder sendt 8—10—12,000 slagtede Faar til England, hvor godt Faarekød betales forholdsvis højt, navnlig have Priserne i 1897 været gode. Denne Forretning synes at kunne blive lønnende — navnlig

naar vi kunde sende Faarene over i Januar og Februar i Stedet for i Oktober, November, December —, men vi ere endnu ikke indrettede paa denne Forretning. — Ogsaa til Frankrig sende vi aarlig nogle faa Tusind Stykker Faar, og maaske er der en Mulighed for os her at oparbejde os et Faaremarked.

Der er intet af vore Landbrugsprodukter, der i de senere Aar har været underkastet saa store Afvexlinger, hvad Afsætningen angaar, som Svinene. Indtil Efteraaret 1887 bestod vor Udførsel af Svineavlens Produkter overvejende af levende Svin, der sendtes til Tyskland. Den 29. Novbr. 1887 lukkede imidlertid dette Land for os, og Følgen heraf blev, som bekendt, at det ene Andelsslagteri byggedes efter det andet — i 1888 byggedes der 8 og ved Udgangen af 1890 var der 19 Andelsslagterier. Vor Udførsel kom overvejende til at bestaa af Flæsk, der sendtes til England. Da aabnede Tyskland i Foraaret 1890 først Døren paa Klem, senere helt op for os, og Følgen blev, at Udførselen af levende Svin til dette Land atter tog et betydeligt Opsving, medens den stærke Fremgang, der havde været i Flæskeexporten, standse. Saa havde vi i nogle Aar en meget fordelagtig Afsætning af levende Svin til Tyskland (i 1895 ca. 130,000 Stkr.). Denne store Indførsel var en Torn i Øjet paa Tysklands Agrarer, men de haabede, at den Karantæne, der indførtes den 1ste Oktober 1895, havde umuliggjort Svineindførselen fra Danmark. Formodningen slog imidlertid Klik, og man greb da (16. Decbr. 1895) et futilt Paaskud til at lukke ikke blot for vore levende Svin, men ogsaa for de fleste Svineprodukter.

Med ét Slag standsedes vor vigtige og lønnende Afsætning af Fedesvin til Tyskland.

En Selvfølge er det, at disse store Omvexlinger paa Afsætningsomraadet have været lidet heldige for vor Svineavl, de have medført en vis Ubestemthed i Principerne og Maalet for vor Produktion. Tysklands Genaabning i 1890 skadede ligeledes de mange nyopførte Slagterier ved i høj Grad at indskrænke deres Virksomhed, ligesom Afspærringen i December 1895 medførte meget følelige Tab paa det store Antal Fedesvin, der just vare tjenlige til Salg.

Men paa den anden Side har Tysklands sidste Indførselsforbud unægtelig medført det Gode for os, at den Ensartethed, der tidligere savnedes i vor Svineavl, nu lettere tilvejebringes. Tidligere skulde Produktionen tilfredsstillende 3 Markeder, det engelske, det tyske og det indenlandske. Det første fordrer lange, kødfulde Svin af slagtet Vægt 160—200 Pd., det tyske Marked en fed Vare paa 250—350 Pd., medens Hjemmemarkedets Fordringer ligge midt imellem. Nu er der kommet en langt større Ensartethed i vor Produktion, idet denne fortrinsvis er rettet paa at frembringe Slagterisvin for det engelske Marked.

Til dette gaar saa godt som alt vort Flæsk. I Følge den engelske Statistik var Indførselen af Bacon (Sideflæsk) fra Danmark i danske Pund:

1895:	1896:	1897:
ca. 103 Mill. Pd.	124 Mill. Pd.	104 Mill. Pd.

Værdien af Indførselen anslaaes i Fjor til ca. 50 Mill. Kr.

Af de Lande som forsyne England med Bacon, er Danmark Nr. 2 i Rækken, alene de Forenede Stater

i Nord-Amerika indføre mere. Den danske Tilførsel er i de senere Aar ikke blot voxet meget betydelig i Mængde, men den er ogsaa gaaet frem i Kvalitet. Endnu i 80ernes Begyndelse var der ikke i London nogen Notering for dansk Flæsk, men kun for irsk, amerikansk og tysk. Det gik vort Flæsk, som det tidligere gik vort Smør; som dette maatte gaa over Kiel til England for at opnaa gode Priser, maatte Svinene gaa over Hamburg for at sælges i England som tysk Flæsk. Nu betales dansk Flæsk ikke blot bedst af det indførte, men det er naaet op i Højde med det irske, der af Englænderne regnes for det fineste efter selve det engelske Flæsk, ja, i sidste Halvaar i Fjor var Topprisen for dansk Flæsk i Gennemsnit højere end for irsk.

Der er vistnok ingen Tvivl om, at Oprettelsen af de mange Andelsslagterier for en væsentlig Del har bidraget til at fremkalde denne Kvalitetsforbedring af det danske Flæsk. De staa i mere direkte Forbindelse med Opdrætterne end de private Slagterier, og de have derfor kunnet fremskaffe en hurtigere Indførelse af rationelle Metoder i Svineavl. Nu indvirkede imidlertid Tysklands vankelmødige, vekslede Handelspolitik uheldigt paa Slagterierne. Da Tyskland lukkede i 1887, rejste, som fremhævet, det ene Andelsslagteri sig efter det andet, men da Tyskland atter aabnede for os i 1890, bevirkede det, at Slagteriernes Virksomhed indskrænkedes, vi fik i Grunden for mange af dem, de kunde ikke faa tilstrækkeligt Materiale og derfor ikke heller møde op med saa store, regelmæssige, ensartede Mærker, saaledes som Verdensmarkedet fordrer det. Og Følgen blev, at vort Flæsk i London

— hvortil Hovedmassen gaar, og der særlig tager al det bedste (magreste) — havde Vanskelighed ved at komme ind i den saakaldte West-End trade, at deltage i Forsyningen af de store Forbrugsforeninger (stores), fordi disse ikke kunde stole paa at faa en regelmæssig, tilstrækkelig stor og ensartet Forsyning.

Tysklands seneste Forbud har nu ikke blot gjort det lettere at faa tilvejebragt den fornødne Ensartethed i Produktionen, men det har ogsaa haft til Følge, at Slagtningerne til Englands Marked ere blevne større og mere regelmæssige, de udbudte Mærker altsaa ogsaa større og mere regelmæssige, hvad der atter har indvirket heldigt paa Salget i England. Mere end for et Par Aar siden besidder vort Flæsk Egenskaben Egalitet, der er saa vigtig for at gøre et Produkt til en egentlig Handelsvare, ogsaa Flæskets Behandling og Saltning er nu bedre, ligesom Sorteringen ved Af-sendelsen er skarpere og omhyggeligere.

Vor farligste Konkurrent paa Englandsmarkedet er, næst det irske, det kanadiske Flæsk. Faren er, at dette arbejder sig op paa Højde med vort (det amerikanske Flæsk staar langt tilbage i Kvalitet). Vi have jo imidlertid et betydeligt Forspring, og der arbejdes nu, men ogsaa først nu, rationelt paa at bringe den danske Avl videre frem. Og da Fremgangen i Svine-avlen kan ske betydelig hurtigere end i Heste- eller Kvægavlen — Generationerne i den første vexle langt hurtigere end i de 2 sidste — vil det danske Flæsk forhaabentlig vedblivende vinde i Kvalitet, saaledes at det ikke blot kan beholde, men yderligere befæste sin Stilling paa Englandsmarkedet.

Fra Flæsket ligger det nær at gaa over til at omtale Mælkeribrugets anden store Artikel og Danmarks største Exportvare: Smørret. Det er bekendt, at vor Smørudførsel i det sidste Tiaar er voxet næsten fænomenalt. I 1876 beregnede statistisk Bureau Overskudsudførselen til ca. 26 Mill. Pd., i 1886 til 32 Mill. Pd. (til en Værdi af 26,8 Mill. Kr.), i 1896 til ca. 88.7 Mill. Pd. (ca. 79 Mill. Kr.), medens den i Fjor var ca. 96.2 Mill. Pd. (ca. 90 Mill. Kr.).

Aarsagerne til denne Stigning er flere. Konjunkturerne have opmuntret til at forcere Smørproduktionen, thi Smørret er et af de Landbrugsprodukter, der er faldet mindst i Pris, og Smørtilvirkningen har været en af Landbrugets paalideligste Indtægtskilder. Man har derfor lagt stigende Vægt paa Produktionen, og ved selve de tekniske Fremskridt, ved Andelsvirksomheden, Kvægbesætningernes Forøgelse, det stigende Hjemmeforbrug af Margarine og simpelt fremmed Smør etc. er den stærke Fremgang i Udførselen bleven mulig. Holder Smørrets relativt gode Pris sig, ville de samme Aarsager endnu i adskillige Aar kunne virke til Exportens Forøgelse, om de end maaske ville virke langsommere. Dette gælder f. Ex. de Bestræbelser, der i de sidste Aar ere rettede paa at forøge Mælkens Fedtindhold. Utvivlsomt er dette en Faktor, der vil kunne faa Betydning for Exportens Forøgelse, men det er en Faktor, der kun langsomt vil kunne gøre sin Indflydelse gældende.

Langt den overvejende Del af vort Smør gaar som bekendt til England. I Fjor udførtes der fra Danmark i Alt ca. 132 Mill. Pd. Smør*), heraf gik 128 Mill.

* 106 Mill. Pd. dansk Smør og 26 Mill. Pd. fremmed Smør.

Pd. til England, ca. 3 Mill. Pd. til Tyskland og mindre Partier til Sverige, Norge, Holland, Frankrig osv. Det bør dog nævnes, at en Del dansk Smør over London gaar til andre Lande.

Vort Smør, der gaar til England, afskibes næsten udelukkende til 4 Havne: Parkestone (Syd-England), Hull (Midt-England), Newcastle (Nord-E.) og Leith (Skotland). Midt-England er Hovedmarkedet, hvortil mellem $\frac{2}{3}$ og $\frac{3}{4}$ af vort Smør gaar, men den voxende Udførsel bevirker naturlig, at dansk Smør maa søge sig nye Kunder, og det breder sig da ogsaa mere og mere over hele England. Som dets nærmeste Konkurrenter maa vel nævnes australsk Smør om Vinteren, irsk, fransk og hollandsk om Sommeren, men forøvrigt møder det Konkurrence fra mange andre Lande. I Fjor indførte England 3,217,801 Cwts. Smør, hvad der er ca. 18 Mill. eng. Pund mere end Aaret forud. I det sidste Femaar 1893—97 er den gennemsnitlige Tilvæxt i Englands Smørimport ca. 21 Mill. eng. Pd. aarlig, og da man har beregnet, at Storbritannien hvert Aar behøver ca. 10,000 Tons (à 2000 Pd.) Smør mere end i det foregaaende Aar til Befolkningens Ernæring, vil jo Tilvæksten i Smørindførselen i de senere Aar saa nogenlunde have svaret til Tilvæksten i Forbruget. Imidlertid er der jo her et Moment, som maa tages med i Betragtning, nemlig Smørproduktionen i selve England og Irland. I England menes den ikke at være forøget, i Irland er Mælkeridriften derimod muligvis i Tilvæxt, og det synes da herefter, at en stigende Tilvæxtforøgelse i Smørimporten udover de senere Aars ikke vil kunne undlade at trykke Prisniveauet. — I denne Sammenhæng er det værd at lægge Mærke til,

at trods Stigningen i Forbruget anslaaes det gennemsnitlige Forbrug af Smør i England endnu kun til 13,12 eng. Pd.*), saaledes at der kan være Haab om, at Forbruget endnu kan vedblive at stige i adskillige Aar.

Utvivlsomt er Konkurrencen for vort Smør nu langt haardere paa Englands Markeder end for blot nogle faa Aar siden, men vor Stilling er dog næppe særlig faretruende, naar vi da ikke selv undergrave den. Medens dansk Smør kommer over i store, regelmæssige Tilførsler — Danmark staar som Nr. 1 af alle smørindførende Lande — svinge Tilførslerne stærkt fra flere af vore Konkurrenter, saaledes fra Australien, de Forenede Stater og Kanada, og vort Smør nyder stadig en Anseelse, der giver det et Forspring fremfor Konkurrenternes. Men det gælder i høj Grad om at bevare dette Forspring. Det er da glædeligt af Forsøgs-laboratoriets omfattende Smørudstillinger at erfare, at der i de senere Aar kan konstateres en betydelig Fremgang i vort Smørs Kvalitet. Det er bedre tekniske Metoder i selve Mælkerierne, Pasteuriseringen, Brugen af Handelssyrevækkere etc., der er Skyld heri. Og som et stort Fremskridt maa det anføres, at siden Foraaret 1896 ere Smørbaadene til England begyndte at sejle med afkølet Lastrum. I Modsætning til tidligere baade opbevares og forsendes Smørret nu under saa gunstige Temperaturforhold, at det kan naa de engelske Forbrugere i god Tilstand, og Englænderne indrømme og paaskønne de senere Aars Fremgang i det danske Smørs Kvalitet.

En stor Del af vort Smør opkøbes af engelske

*) Jvnfr. B. Bøggild: "Mælkeribruget i fremmede Lande" S. 100.

Udsendinge her i Landet, en Del sendes Frit-om-bord, er altsaa solgt af Købmændene før Afskibningen, en Del sendes endelig gennem Exportforeningerne. Disse have i den seneste Tid været i stor Fremgang og de forsende nu vistnok Smør fra ca. 200 Mælkerier, nemlig den sjællandske Exportforening fra ca. 90, den sydfynske fra ca. 20, den vendsysselske fra ca. 25, Pakkeriet i Esbjerg fra ca. 25, hvortil kommer de 2 nyoprettede Foreninger i Aalborg og Viborg. Der rettes jævnlig den Bebrejdelse mod disse Foreninger, at de skade Smørhandelen ved ofte at sende store Smørpartier til England i Konsignation. Det er for en Udenforstaaende lidt vanskeligt at bedømme Rigtigheden af denne Klage. De 2 eneste Exportforeninger, der have offentliggjort Regnskab, ere Foreningerne i Svendborg og Esbjerg, men netop disse 2 Foreninger have en merkantil Ledelse. Fra de andre Foreninger savnes Oplysninger. I Aar have 30 Mælkerier udmeldt sig af den sjællandske Exportforening, hvoraf en Udenforstaaende jo har Lov til at slutte, at de ikke have befundet sig saa overdrevent vel i den.

Der er i de senere Aar talt og skrevet en Del om, at vi burde lægge os mere efter Produktion og Export af ferskt — det vil sige usaltet — Smør. Hvor stor Udførselen af denne Vare er, kan ikke oplyses, men den er næppe videre stor. Nogle Mælkerier kunne vel nok se deres Fordel ved at producere og udføre denne Vare, men vistnok ikke mange, thi Forbruget af ferskt Smør er ikke stort. Foruden til London udføre vi ogsaa noget ferskt Smør til Paris, og man har navnlig talt om en udvidet Export til denne By, men herom kan der vist ikke godt være Tale. Til de

Priser, som vort ferske Smør nødvendigvis maa opnaa dernede, hvis Exporten skal være lønnende, er der kun i Vintermaanederne et begrænset, kræsent og følsomt Marked, paa hvilket en betydeligere Stigning af Tilførslerne rimeligvis vil fremkalde et tilsvarende Prisfald.

Af Ost have vi, som bekendt, en Overskudsindførsel paa gennemsnitlig $1\frac{1}{2}$ —2 Mill. Pd. om Aaret. Vi udføre saa godt som ingen Ost, og Osteproduktionen har altid staaet tilbage her i Landet. Nu har der i de senere Aar vist sig en voxende Interesse for denne Produktion, særlig i Svendborg og Vejle Amter, men der er næppe nogen Udsigt til at faa en større Udførsel i Gang, thi Ostepriserne paa de udenlandske Markeder ere for lave. Naar f. Ex. Gorgonzola betales i London en detail med 1 shilling pr. Pd., vil Osten herhjemme højst give 55—60 Øre pr. Pd., men med de nuværende Smørpriser vil Ingen herhjemme lave fin Ost til den Pris. Det maa ogsaa erindres, at Osteproduktionen kræver forholdsvis betydelig Kapital og er forbunden med ret stor Risiko derved, at Lagringen strækker sig over 6—10 Maaneder, medens Smør og Flæsk strax ere Handelsvarer.

For et Par Aar siden forsøgte man baade fra Sverige og her fra Landet at udføre Mælk og Fløde til England, men denne Udførsel er nu standset. Der er forbundet ret store Omkostninger med denne Forsendelse — Fragt, Mælken skal opvarmes, afkøles og behandles paa forskellig Maade — saa de i England opnaaede Priser ikke vare rentable. De engelske Landmænd have et Forspring i denne Konkurrence, de kunne sælge Mælken til Priser, som den danske Exportør ikke kan lade sig nøje med.

Den 3die af vort Landbrugs store Udførselsartikler til Storbritannien er, som bekendt, Æg. Vor Ægproduktion er stegen meget stærkt i det sidste Tiaar og Udførselen med. Overskudsudførselen var:

i 1876:	1,327,491	Snese	til en	Værdi	af ca.	1,4	Mill.	Kr.
- 1886:	4,547,376	—	—	—	—	3,9	—	—
- 1896:	8,447,554	—	—	—	—	9,0	—	—
- 1897:	10,910,334	—	—	—	—	11,8	—	—

Rimeligvis vil Produktionen og Exporten yderligere tiltage, thi Interessen for Fjerkræavl er utvivlsomt voxende baade i det større og i det mindre Landbrug, og hvor man kommer i Landet ser man nu mere og mere indhegnede Hønsegaarde ved Smaastederne, og ofte indrettes der nu paa Gaardene rummelige og gode Hønsehuse. Det ligger ogsaa nær at forene Hønseholdet med Mælkeriet, thi foruden til Svinene lader den skummede Mælk sig ogsaa anvende til Hønsene.

Det er nu ikke blot Æggenes Mængde, der er voxet, men ogsaa Kvaliteten er forbedret, og paa Englandsmarkedet betales de næsthøjest af alle indførte Æg, næst de franske, og medens Gennemsnitsprisen for de andre Landes Æg er faldet lidt i de senere Aar, have vore Æg holdt sig i Pris. Endnu er der imidlertid en Forskel af ca. 1 sh. i Gennemsnitsprisen pr. great hundred af franske og danske Æg, og der er her øjensynlig Værdier at vinde, hvis vi formaa at arbejde os bedre op i Niveau med Fjerkrælandet ex professo, Frankrig. Det er i denne Henseende værd at lægge Mærke til, at Æggene ere det Landbrugsprodukt, der er faldet mindst i Pris i England, trods den stærkt voxende Tilførsel, og praktisk talt er der i England og Skotland ingen Grænse for

Begæret efter friske Æg. Vor Beliggenhed giver os et værdifuldt Forspring frem for de fleste af vore Konkurrenter, og naar Æggene fra Rusland og Kanada noteres ca. $1\frac{1}{2}$ sh. pr. great hundred under de danske, da skyldes det ikke blot, at de ikke ere saa gode som vore, men ogsaa den lange Vej, de maa føres for at naa frem til den engelske Forbruger.

Den engelske Statistik angiver Ægindførselen fra Danmark i 1897 til 1,748,000 grt. Hunds. (=10,488,000 Snese). Foruden Danmark, der staar som Nr. 5 i Rækken af de ægindførende Lande, forøge ogsaa Rusland og Kanada stadig deres Tilførsler, hvorimod Tysklands, Belgiens og Frankrigs Evne til forøget Ægudførsel synes ret tvivlsom. Hovedmassen af vore Æg gaar til Nordengland og Skotland, men forøvrigt gaar det med Æggene som med Smørret, de brede sig mere og mere i Storbritannien. I den sidste Tid have de ogsaa vundet stigende Afsætning i London, hvor de have haft vanskeligt ved at komme ind. Saaledes har Dansk-Andels-Ægexport — der blev stiftet for et Par Aar siden, og hvis Formaal er at forbedre den danske Ægexport og skaffe Køberne Garanti for at de Æg, der leveres under Selskabets Mærke for nylagte Æg, virkelig ere det — oprettet et Kontor i London, hvor Selskabet nu sælger omtrent $\frac{2}{3}$ af de udførte Æg. Dette Andelsselskabs Virksomhed har vakt betydelig Opmærksomhed i England, det tjener som Mønster for lignende Selskaber i Udlandet, og dets Udførsel er voxet stærkt. Det første Aar, 1895, udførte det for ca. 80,000 Kr., i 1896 for ca. 700,000 Kr. og i Fjor for ca. 1,300,000 Kr.

Vore tre Hovedartikler paa det engelske Marked —

Flæsket, Smørret og Æggene — have da i de senere Aar yderligere befæstet det gode Renomé, de alt nød derovre. Baade Udførsels-Mængderne og Kvaliteten er gaaet frem.

For 1897 beregnede den engelske Statistik Værdien af Indførselen fra Danmark af disse 3 Produkter til godt 10 Millioner Pd. St., altsaa til ca. 182 Mill. Kr. Desuden udføre vi for nogle Mill. Kr. af Kød, uberedte Skind og Huder, Korn og Kornvarer, Uld etc. til Storbritannien. Det bliver derfor et Spørgsmaal af den mest indgribende økonomiske Betydning for os, om vi fremtidig kunne haabe paa at bevare dette vort Hovedmarked.

Som bekendt er det Spørgsmaal for Tiden fremme til Drøftelse i England, hvorledes man bedst kan fremme Handelen mellem Kolonierne indbyrdes og disse og Moderlandet, og som et Hovedmiddel hertil har man fremhævet, at de forskellige britiske Lande bør give Toldbegunstigelser for Varer fra andre britiske Lande i Modsætning til Varer fra fremmede Lande.

Hovedmassen af de Produkter, som England indfører fra Kolonierne, bestaar af Levnedsmidler og Raastoffer, og Storbritannien kan i toldpolitisk Henseende ikke give Kolonierne en begunstiget Stilling uden ved at lægge Told paa disse Varer. Nu er det jo enorme Mængder af Levnedsmidler, England aarlig indfører — saaledes i Fjor af egentlige Fødemidler for ca. 128,5 Mill. Pd. St. eller ca. 2,333 Mill. Kr. — og, hvad der i denne Sammenhæng jo er af den største Vigtighed, langt den overvejende Del af disse kommer fra fremmede Stater og ikke fra Kolonierne. En Told paa Levnedsmidler maa da medføre højere Priser paa disse,

og kommer dertil en Told paa Raastoffer, vil det bidrage til føleligt at fordyre Produktionsvilkaarene for Industrien og Handelen — der i Forening betinge Englands økonomiske Magt — paa en Tid, da billig Produktion næsten er en Nødvendighed for at vinde frem paa Verdensmarkedet og den engelske Produktion alt har større Udgifter at bære end den kontinentale.

Vel er der utvivlsomt i England og Kolonierne en stærk Stemning for, at man saa vidt mulig hellere skal handle med hinanden end med fremmede Lande, og Englands Opsigelse i Fjor af sine Handelstraktater med Belgien og Tyskland maa betragtes som et Skridt her henimod. Men derfra og til at paalægge en almindelig Landbrugstold er der dog vistnok et Svælg. En saadan Told er overordentlig upopulær hos langt den overvejende Del af den engelske Befolkning, og selv sige Englænderne, at det Ministerium der havde Mod til at foreslaa den, strax vilde blive styrtet. Det er ogsaa værd at lægge Mærke til, at Lord Salisbury, Chefen for det konservative Ministerium, der har knæsat Tanken om den udvidede Handelsforbindelse, har erklæret, at han aldrig vil gaa med til en Told paa Levnedsmidler, og at denne selv i Landbrugskredse har sine Modstandere. For noget over et Aar siden blev der paa den engelske Agrarforenings Møde foreslaaet, at Foreningen skulde udtale sig for »Oprettelsen af et Toldforbund mellem England og Kolonierne og for Paalæg af Indførselstold paa konkurrerende Indførsler fra fremmede Lande, som nægte at modtage britiske Varer toldfrit«. Fra flere Sider blev det da udtalt, at ikke blot vilde Landarbejderne, men ogsaa mange Forpagtere udmelde sig af Foreningen, hvis

man vedtog denne maskerede Tilslutning til Protektionismen. Forslaget kom ikke til Afstemning, men blev henlagt

Den Fare, som Overvejelserne vedrørende en inderligere Handelsforbindelse mellem England og Kolonierne truer vor Udførsel af Landbrugsprodukter med, synes da i hvert Fald kun fjærn og ringe.

Af andre Landbrugsprodukter, hvis Udførsel overstiger Indførselen, fremhævede jeg i Begyndelsen af mit Foredrag, foruden de nu behandlede, uberedte Skind og Huder, Kartoffler, forskellige Have- og Markvæxter samt raa Ben og Tænder. Af disse give kun uberedte Skind og Huder en større Indtægt, Overskudsudførselens aarlige Værdi har i de senere Aar været 3—6 Mill. Kr., Udførselen sker hovedsagelig til Tyskland, noget udføres ogsaa til England, Frankrig og Sverige. Tidligere, da vore Kreaturer udførtes levende, tog de jo Huden med sig, nu da vi mere og mere tvinges over til en Export af Kød, vil Udførselen af denne Vare rimeligvis stige stærkt. Paa Grund af vore Kreaturers gode Ernæring have de en god Hud, men vi have ved dennes Aftagning og Behandling været saa langt tilbage, at danske Huder paa de udenlandske Markeder kun komme i 4.—5. Klasse. Ved en rationel Aftagning og Behandling mene Fagmænd, at vore Huder ville kunne komme op i 2. Klasse, hvad der vil være ensbetydende med en meget betydelig Merindtægt. — De andre, lige nævnte Produkter indbringe ikke 1 Mill. Kr., de ere altsaa ganske ubetydelige Indtægtskilder.

Endnu turde der være Grund til at berøre et Par Artikler, som vel nu ere uden Betydning for Land-

brugets Export, men af hvilke vi dog rimeligvis ville kunne oparbejde en ret betydelig Udførsel, nemlig Frugt og Frø.

Som bekendt er det først i den nyere Tid, at det økonomiske Havebrug har taget Opsving her i Landet, og Grunden hertil er fornemmelig, at de strengere Tider have tvunget Landmændene til at søge nye Indtægtskilder. For første Gang havde vi i 1889 en Overskudsudførsel af Æbler og Pærer (for ca. 300,000 Kr.). Aaret var et af de bedste Frugtaar, vi nogensinde have havt, medens det var et daarligt Aar i de fleste Lande, der udføre Frugt til England. Der kom da flere Rejsende for større engelske Huse herover for at købe vor Frugt, og den nylig stiftede »Forening til Export af Havesager« udførte en Del Frugt. De følgende Aar bleve derimod daarlige Frugtaar, private Exportører toge stærkt Affære, og de ødelagde delvis vor Frugthandel paa England. Nu er vor Udførsel af Æbler og Pærer af liden Vigtighed, og af Blommer, Kirsebær og forskellig Bærfrugt have vi stadig Overskudsindførsel.

Der er i England et enormt og voxende Marked for Bærfrugt og Æbler, der nu, i Modsætning til tidligere, anvendes i næsten ethvert Arbejderhjem til de nationale Retter. I Fjor havde den samlede Frugtindførsel til de forenede Kongeriger en Værdi af ca. 110 Mill. Kr. Denne uhyre Mængde Frugt kommer fra nær sagt Alverdens Lande, og som Regel fremsendes den i store ensartede Partier, kun i faa Mærker, men saa ogsaa Mærker, der tæller Tusinder af Frugtkurve. Derved bliver Frugten en virkelig Handelsartikel paa Verdensmarkedet, en Vare som Købmændene

kunne og ville handle med paa Grund af dens Ensartethed. Englænderne sætte Kvaliteten af dansk Frugt, særlig af Æbler, Tomater og Ribs, meget højt, men de klage over, at den er daarlig pakket, slet sorteret og at den fremsendes i mange smaa Mærker. Det er jo ogsaa et Særstykke her i Landet at finde blot nogenlunde større Plantninger af en enkelt Frugtsort. Imidlertid arbejdes der nu, bl. a. af »Østifternes Forening til Frugtavlens Fremme«, energisk for at faa dette Forhold forandret, og kommer samtidig Afsætningen af Frugten over paa andre, mere købmandsmæssigt uddannede Hænder, der exportere den i ensartet, praktisk og tiltalende Emballage, indeholdende samme Nettovægt af skarpt sorte Varer, er der vistnok en stor Mulighed for, at vi med vort for Frugtavl udmærkede Klima og Jord — vi have aldrig saa slemme Misvæxtaar som Fastlandet, og navnlig have vi en fortrinlig Jordbund for fine Æblesorter — samt ved vor nære Beliggenhed til England kunne faa en omfattende og fordelagtig Forretning i Gang baade med frisk Frugt, Frugtsaft og hensyltede Frugter. Der foreligger vistnok her en Opgave, der kan blive af ret stor økonomisk Betydning for Landbruget.

Ogsaa af Frø kunne vi vistnok oparbejde en fordelagtig Udførsel. Vel have vi allerede en ikke ubetydelig Export af Frø, om ikke imponerende i Kvantum, saa dog ret anselig af Pengeværdi, saaledes af Blomkaalsfrø, der fra Kjøbenhavnsegnens Producenter er efterspurgt i Tyskland, England, Rusland og Amerika og vistnok sædvanlig betales med ca. 30 Kr. pr. Pd. netto. Planter af de Korsblomstredes Familie egne sig særlig til Frødyrkning i vort Klima, og foruden

Blomkaalsfrø exporteres der ogsaa Frø af andre Kaal-sorter (saaledes Amager Hvidkaalsfrø). Men denne Export kan udvides meget betydelig og udstrækkes til forskellige andre Mark- og Havefrøsorter af Bedernes, Skærplanternes, Ærteblomsternes og Græssernes Familjer samt af Skovfrø. Irrationel Avl og manglende organiseret Afsætning har hidtil været Hindringerne for Oparbejdelsen af en større Export, navnlig for Frembringelsen af Varer, der kan bringes i Storhandelen paa det udenlandske Marked. I den seneste Tid er Opmærksomheden imidlertid bleven rettet paa at søge vor Frøproduktion bedre udnyttet, og der er sikkert ikke ubetydelige Værdier at hente her. Vor Overskudsindførsel af Kløver-, Græs-, Mark- og Havefrø har en aarlig Værdi af 4—5 Mill. Kr. Ganske vist egne en Del Frøsorter sig ikke til Dyrkning her i Landet og maa derfor vedblivende importeres (saaledes navnlig Kløverfrø og visse Sorter af Græsfrø), men vi kunne dog spare en Del af dette Beløb og sikkert mange Gange fordoble den Indtægt, vi nu have af vort Frøsalg til Udlandet.

De Produkter, som Landbruget frembringer ved Siden af de alt omtalte, kan jeg her i et Foredrag om Udførselen af Landbrugsprodukter indskrænke mig til kun at berøre flygtigt, thi deres Udførsel har ingen eller kun en ringe Betydning for Landbruget, og for dem alle overstiger Indførselen Udførselen. Dette gælder saaledes om formalet og uformalet Korn, Foderstoffer, Gødningsmidler, Fjerkræ, Uld, Sæd til Oliepresning osv. osv. Særlig er Overskudsindførselen stor, i Mængde og Værdi, for Kornets Vedkommende, og af alle Slags, formalede og uformalede Kornsorter ind-

føre vi nu mere, end vi udføre. Dog kunne vi i enkelte Aar, naar der indtræder heldige Konjunkturer, udføre ret betydeligt saa af en og saa af en anden Kornsort, og det er sikkert ikke udelukket, at vi ved en Konjunktursvingning, der bragte gennemgaaende højere Kornpriser, atter kunne faa Overskudsudførsel af flere Kornarter. Og med Erfaringen fra den sidste halve Menneskealder for Øje tør man vel nok sige, at vort Landbrug skal vide at benytte og udnytte Konjunkturerne. Det har jo nemlig i Nutiden ikke sjældent vist en Resoluthed til at slaa ind paa nye Baner og lægge sin Produktion om efter Verdensmarkedets Konjunkturer, en Tilbøjelighed til at optage og energisk fremme nye Formaal, der baade lidet harmonerer med den gængse Tale om Landbrugets Konservatisme og Træghed, og der varsler godt om, at det ogsaa i Fremtiden kan hævde den smukke Stilling, det nu indtager i det landøkonomiske Verdenssamfund.

Naar vort Landbrug trods Tidernes Ugunst — den voxende Konkurrence, de faldende Priser, den besværliggjorte Afsætning — dog hidtil har klaret sig saa godt, som det har, da skyldes det flere samvirkende Faktorer: vore gunstige klimatiske og naturlige Forhold, vor heldige Beliggenhed, vort Folks naturlige Anlæg for og Lyst til Landbrugsgerningen, det nære Samarbejde der har fundet Sted mellem Praxis og den landøkonomiske Videnskab, den Redebonhed med hvilken Lovgivningsmagten har fremmet gavnlige landøkonomiske Opgaver, Andelsvirksomheden osv. osv. Men Hovedaarsagen maa dog søges i den Udvikling, der i de sidste halvhundrede Aar er foregaaet indenfor

den danske Bondestand. Det selvstændige kommunale Liv, den politiske Frihed, Højskolernes og Landbrugsskolernes Virksomhed har bidraget til at vække Bondestanden, har givet den en Udviklingsdygtighed, en Modtagelighed for nye Tanker, et Mod paa nye Opgaver, hvad der har sat sine Spor i Landbrugets Produktion og Udførsel.
